

Lekcja

Temat: Monarchia stanowa w Polsce.

Zwróć uwagę na:

- monarchia patrymonialna i stanowa
- wpływ przywilejów nadawanych przez władcę na osłabienie władzy królewskiej
- przekształcenie się rycerstwa w szlachtę
- przywileje szlacheckie i ich konsekwencje
- ukształtowanie się sejmu walnego
- konstytucja *Nihil novi* i jej znaczenie dla ustroju Rzeczypospolitej
- terminy: *monarchia patrymonialna*, *monarchia stanowa*, *przywileje*, *szlachta*, *pańszczyzna*, *konstytucja sejmowa*, *sejm walny*, *izba poselska*, *senat*

1. Monarchia patrymonialna i stanowa

Monarchia patrymonialna to ustrój państwa, w którym władca jest właścicielem całego państwa i traktuje je jako swoją własność.

Monarchia stanowa to forma państwa, w którym **monarcha** współdzieli swoją władzę z innymi stanami np. ze szlachtą lub duchowieństwem.

Przywilej – specjalne prawa nadane przez władcę określonemu stanowi.

2. W XIV i XV wieku rycerstwo przekształciło się w szlachtę.

Szlachta tworzyła jeden stan i miała te same prawa. Tylko ona mogła posiadać ziemię na własność i zajmować urzędy państwowe. Bez zgody szlachty król nie mógł wprowadzać nowych praw, nakładać podatków ani wypowiedzieć wojny. Nie mógł aresztować szlachcica bez wyroku sądowego ani pozbawić go majątku. W razie zagrożenia ze strony wroga obrona granic Polski była **obowiązkiem** każdego szlachcica, który musiał się stawić w pełnym uzbrojeniu. Zwołane w ten sposób wojsko szlacheckie nazywano pospolitym ruszeniem.

3. Najważniejsze przywileje szlacheckie:

Rok	Miejscowość	Władca	Treść przywileju
1374	Koszyce	Ludwik Węgierski	Szlachta uzyskała obniżenie podatku i zapewnienie, że król bez jej zgody nie nałoży nowych podatków.
1505	Radom	Aleksander Jagiellończyk	nie można stanowić nowego prawa bez zgody reprezentującego interes szlachty sejmu.

konstytucje sejmowe - w dawnej Polsce prawo ustanowione przez sejm (ówczesne ustawy)

4. Sejm walny – zwołany został po raz pierwszy w 1493 roku. Były to wspólne obrady króla, senatorów oraz przedstawiciele szlachty (wybrani na sejmikach przedstawiciele szlachty z każdego województwa).

Wykonaj w zeszycie ćwiczeń zadania: 1, 2, 3, str 120 oraz 4, 5, str 121